

Фізична особа-підприємець Горбенко Інна Василівна

ЗАТВЕРДЖЕНО

Горбенко Інна Василівна,
кандидат педагогічних наук,
фізична особа — підприємець

26.01.2026

ПРОГРАМА

**підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти,
які забезпечуватимуть реалізацію Державного стандарту базової
середньої освіти в другому циклі базової середньої освіти
(базове предметне навчання, 7-9 класи)**

**«Особливості впровадження інклюзивного навчання та реалізація
педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на
рівні базової середньої освіти»**

Київ, 2026

Розробник(и): Горбенко Інна Василівна, кандидат педагогічних наук, фізична особа — підприємець (ФОП).

Напрямок підвищення кваліфікації: особливості впровадження інклюзивного навчання та реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти.

Розроблено на основі типової програми: зміст програми розроблений на основі окремого модуля Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (Наказ МОН України від 12.10.2022 № 904).

Термін дії програми: з лютого 2026 до лютого 2031 року.

Рецензенти:

Калініченко Ірина Олександрівна, кандидатка педагогічних наук, доцентка, завідувачка кафедри педагогічної майстерності та інклюзивної освіти Полтавської академії неперервної освіти ім М.В.Остроградського.

Слободянюк Наталія Григорівна, директор Білоцерківської гімназії-початкової школи №15 Білоцерківської міської ради Київської області, учитель-методист, відмінник освіти України.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми

У контексті реформування системи загальної середньої освіти, упровадження Державного стандарту базової середньої освіти, імплементації Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року актуалізується потреба в підвищенні професійної компетентності вчителів закладів загальної середньої освіти щодо реалізації педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти, зокрема в другому циклі (7–9 класи).

Реалізація інклюзивного навчання в базовій школі передбачає здатність учителя проєктувати освітній процес з урахуванням вікових особливостей та особливих освітніх потреб учнів підліткового віку, застосовувати принципи універсального дизайну в навчанні, здійснювати адаптації освітнього процесу та, у разі потреби, модифікації змісту навчальних предметів, відповідно до очікуваних результатів навчання, визначених Державним стандартом базової середньої освіти та індивідуальною програмою розвитку учня (далі – ППР). Важливою складовою ефективної педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами є узгоджена діяльність учителя й асистента вчителя, взаємодія з фахівцями команди психолого-педагогічного супроводу й батьками, а також використання сучасних підходів до оцінювання результатів навчання з урахуванням адаптацій і модифікацій у 7–9 класах.

Зазначене зумовлює необхідність розроблення програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників на засадах дитиноцентрованого, компетентнісного та міждисциплінарного підходів з орієнтацією на практичні аспекти реалізації інклюзивного навчання в умовах базової середньої освіти.

Програма підвищення кваліфікації «Особливості впровадження інклюзивного навчання та реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти» спрямована на розвиток професійних компетентностей учителів закладів загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО), зокрема компетентностей, необхідних для провадження інклюзивного навчання, здійснення педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами та

оцінювання результатів їхнього навчання. Програму розроблено з урахуванням вимог чинного законодавства України, зокрема законів України: «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», постанов Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898 «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти», від 30.08.2022 № 972 «Про внесення змін до Державного стандарту базової середньої освіти», професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (наказ МОН від 29.08.2024 № 1225). Зміст програми розроблений на основі окремого модуля Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (Наказ МОН України від 12.10.2022 № 904), відповідає напряму підвищення кваліфікації «Особливості впровадження інклюзивного навчання та реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти» та іншим вимогам, що зазначені в Порядку установлення відповідності програм підвищення кваліфікації та / або супервізії педагогічних працівників, умовам Порядку реалізації експериментального проєкту щодо закупівлі послуг з підвищення кваліфікації та супервізії педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти (постанова КМУ від 5 листопада 2025 р. № 1439), методичним рекомендаціям щодо розроблення програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників (наказом МОН від 13.10.2025 №1349).

Цільова група: учителі закладів загальної середньої освіти, які забезпечуватимуть реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти в другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання, 7-9 класи).

Обсяг (тривалість): 15 год (0,5 кредита ЄКТС).

Форма (форми) підвищення кваліфікації: інституційна (дистанційна).

Мета підвищення кваліфікації: розвиток та вдосконалення професійних компетентностей учителів закладів загальної середньої освіти, які забезпечуватимуть реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти, необхідних для впровадження інклюзивного навчання й реалізації

педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами в другому циклі базової середньої освіти.

Завдання підвищення кваліфікації:

- сприяти професійному зростанню педагогів та підвищенню їхньої готовності до роботи з учнями з особливими освітніми потребами в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти в другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання, 7-9 класи);
- удосконалювати практичні навички щодо реалізації педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти в другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання, 7-9 класи);
- розвивати професійні вміння розроблення уроків у 7-9 класах на основі принципів універсального дизайну;
- забезпечувати усвідомлене використання практичних підходів до адаптації складності, обсягу, темпу, способу виконання завдань чи модифікації змісту предмета;
- забезпечувати усвідомлене використання практичних підходів до адаптації процедур і форм оцінювання, узгоджувати їх із Державним стандартом й індивідуальною програмою розвитку учня.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться (відповідно до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом МОН від 29 серпня 2024 року № 1225): компетентність педагогічного партнерства (Б3), інклюзивна компетентність (В1), здатність до навчання впродовж життя (Д1).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

- розуміє принципи інклюзивної освіти; організовує інклюзивне навчання;
- планує та реалізує педагогічну підтримку учнів з особливими освітніми потребами на основі партнерської діяльності з асистентом учителя й / або асистентом дитини (учня) та командою супроводу;

- проєктує освітній процес з використанням принципів універсального дизайну у навчанні;
- застосовує адаптації складності, обсягу, темпу, способів виконання завдань; добирає модифікації змісту навчання відповідно до потреб учнів;
- оцінює результати навчання учнів з особливими освітніми потребами з урахуванням адаптацій і модифікацій; використовує формувальне оцінювання та альтернативні способи демонстрації результатів навчання.

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації.

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації в межах програми здійснюється на засадах компетентнісного підходу та передбачає перевірку сформованості професійних здатностей, визначених очікуваними результатами навчання.

Система оцінювання в межах програми здійснюється на засадах компетентнісного підходу та передбачає перевірку сформованості професійних здатностей, визначених очікуваними результатами навчання.

Система оцінювання є накопичувально-підсумковою та включає:

- обов'язкову участь у всіх лекційних заняттях (1 бал за кожну лекцію, всього - 2 бали);
- виконання всіх практичних робіт, передбачених програмою (*1 бал за кожну практичну, всього – 3 бали*);
- виконання всіх самостійних робіт (*1 бал за кожну самостійну роботу, всього – 2 бали*);
- проходження підсумкового тестування (*1 бал за кожну правильну відповідь, всього – 10 балів*).

Оцінювання результатів робіт здійснюється за принципом «зараховано / не зараховано».

Максимальна кількість балів яку може набрати учасник за курс – **22 бали**.

Критерієм успішного завершення програми є:

- відвідування всіх лекційних занять (2 бали);
- виконання всіх практичних та самостійних завдань (5 балів);
- отримання за результатами підсумкового тестування не менше 70 % від максимально можливої кількості балів.

Слухач/ка вважається таким/ою, що успішно опанував/ла програму, за умови виконання всіх зазначених вимог. У разі невиконання хоча б однієї з них результат підвищення кваліфікації не зараховується.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат на 15 год (0,5 кредита ЄКТС).

Вартість: 650 грн.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст програми складається з двох модулів та п'яти взаємопов'язаних тем. Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає 15 год, з них: 4 год — лекційні заняття, 6 год — практична робота, 4 год — самостійна робота, 1 год — контрольні заходи.

Лекційні заняття проводяться в дистанційному інтерактивному форматі й спрямовані на формування системного розуміння нормативно-правових, методичних й організаційних засад інклюзивного навчання. Під час лекцій передбачається:

- інтерактивний виклад навчального матеріалу;
- проведення обговорень і сесій «питання – відповідь»;
- використання цифрових інструментів взаємодії (онлайн-опитування, Mentimeter, чат платформи навчання, інтерактивні дошки та ін.);
- робота з алгоритмами, контрольними списками й моделями організації інклюзивного освітнього середовища;
- аналіз прикладів освітніх практик.

Практичні заняття спрямовані на формування прикладних професійних умінь щодо планування й реалізації інклюзивного освітнього процесу. Під час практичних занять передбачається:

- аналіз і розв'язання професійних кейсів (зміст кейсів розглядається під час навчання);
- моделювання педагогічних ситуацій (пропонуються учасникам під час практичних занять);
- виконання практичних завдань із проєктування уроків з урахуванням індивідуалізованих освітніх цілей учнів, розробленням адаптацій, модифікацій та ін.;

- обмін професійним досвідом учасників.

Самостійна робота спрямована на поглиблення знань, підготовку до практичних занять та розвиток здатності до безперервного професійного розвитку. Самостійна робота передбачає:

- опрацювання нормативно-правових документів і методичних матеріалів;
- виконання індивідуальних та групових навчальних завдань;
- рефлексію власної педагогічної діяльності;

На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають **підсумковий тест із 10 питань**. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники за тест, – 10 балів. Прохідний бал тесту – 7.

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Особливості впровадження інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти в другому циклі базової середньої освіти					
Тема 1.1. Організація інклюзивного навчання в другому циклі базової середньої освіти.	2		2		
Тема 1.2. Партнерство вчителя й асистента вчителя в другому циклі базової середньої освіти		2			
Разом за модулем	2	2	2		

МОДУЛЬ 2. Реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти в другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання, 7-9 класи)

Тема 2.1. Основи педагогічного проектування освітнього процесу в інклюзивному класі в другому циклі базової середньої освіти	2		2		
Тема 2.2. Адаптації та модифікації як інструменти досягнення результатів навчання в другому циклі базової середньої освіти		2			
Тема 2.3. Оцінювання результатів навчання учнів з особливими освітніми потребами в другому циклі базової середньої освіти з урахуванням адаптацій і модифікацій		2			
Разом за модулем	2	4	2		
Підсумкові заходи				1	
Усього	4	6	4	1	15

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Особливості впровадження інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти в другому циклі базової середньої освіти

Тема 1.1. Організація інклюзивного навчання в другому циклі базової середньої освіти.

Загальношкільний підхід до створення безбар'єрного, безпечного, інклюзивного освітнього середовища. Поняття про учнів з особливими освітніми потребами, інклюзивне навчання, інклюзивне освітнє середовище. Категорії (типи) особливих освітніх потреб (труднощів): загальна характеристика. Особливості діяльності команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в ЗЗСО на рівні базової середньої освіти в другому циклі базової середньої освіти (далі - Команда). Розроблення та впровадження ІПР дитини з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти в другому циклі базової середньої освіти. Роль батьків як рівноправних членів Команди в розробленні ІПР та моніторингу результатів навчання дітей. Керівні принципи забезпечення ефективного переходу учнів з особливими освітніми потребами від першого до другого циклу базової середньої освіти.

Тема 1.2. Партнерство вчителя й асистента вчителя в другому циклі базової середньої освіти.

Практика спільного викладання (співучителювання). Моделі співучителювання вчителя й асистента вчителя. Співпраця з іншими фахівцями (психологом, учителями-дефектологами, фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів та іншими). Особливості взаємодії вчителя з батьками.

Роль асистента дитини (учня). Розмежування функцій асистента вчителя й асистента дитини (учня).

МОДУЛЬ 2. Реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти в другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання, 7-9 класи)

Тема 2.1. Основи педагогічного проєктування освітнього процесу в інклюзивному класі в другому циклі базової середньої освіти.

Розроблення уроків на основі принципів універсального дизайну в навчанні. Поняття про стратегії розумного пристосування. Допоміжні

засоби для навчання (спеціальні засоби корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами. Поняття про додаткові та альтернативні способи й засоби комунікації та особливості їх використання в освітньому процесі. Ресурсна кімната в закладі освіти та її роль для освітнього процесу.

Тема 2.2. Адаптації та модифікації як інструменти досягнення результатів навчання в другому циклі базової середньої освіти.

Відмінності між адаптаціями освітнього процесу й модифікаціями змісту навчального предмета. Узгодження адаптацій і модифікацій з очікуваними результатами навчання, визначеними Державним стандартом базової середньої освіти й ІПР учня. Адаптація навчальних завдань, методів і матеріалів. Практичні підходи до адаптації складності, обсягу, темпу, способу виконання завдань. Використання візуальних, цифрових, спрощених, альтернативних форматів навчальних матеріалів для забезпечення доступності змісту без зміни освітніх результатів. Модифікація змісту навчальних предметів. Визначення випадків, коли необхідна модифікація очікуваних результатів навчання. Планування індивідуалізованих цілей, узгоджених із Державним стандартом базової середньої освіти й можливостями учня. Документування й реалізація адаптацій і модифікацій у навчальному процесі.

Тема 2.3. Оцінювання результатів навчання учнів з особливими освітніми потребами в другому циклі базової середньої освіти з урахуванням адаптацій і модифікацій.

Основні документи, які регулюють оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в 7-9 класах. Оцінювання результатів навчання учнів з особливими освітніми потребами з урахуванням адаптацій і модифікацій. Адаптація процедур і форм оцінювання. Використання альтернативних способів демонстрації результатів навчання. Узгодження оцінювання з Державним стандартом базової середньої освіти й ІПР учня. Інструменти оцінювання (формульальне оцінювання, портфоліо, педагогічне спостереження та ін.) Роль оцінювання під час переходів між ланками освіти.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Аналіз практичного кейсу щодо організації спільної діяльності вчителя й асистента вчителя в інклюзивному класі (7–9 класи); моделювання професійних ситуацій взаємодії з іншими членами команди супроводу та батьками; робота з чеклістом ефективної взаємодії вчителя й асистента вчителя.
2. Аналіз навчального кейсу учня з особливими освітніми потребами з урахуванням ІПР; визначення доцільних адаптацій та / або обґрунтування потреби в модифікації змісту навчального предмета відповідно до можливостей учня; розроблення фрагмента уроку (або навчального завдання) з урахуванням визначених адаптацій та/або модифікацій.
3. Аналіз кейсу щодо оцінювання навчальних досягнень учня з особливими освітніми потребами в 7–9 класах; відбір доцільних підходів і методів оцінювання з урахуванням адаптацій і модифікацій; розроблення завдань для оцінювання результатів навчання.

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання (за потреби)

1. Опрацювання рекомендованої літератури; проходження короткого тестового завдання для перевірки розуміння ключових положень теми;
2. Опрацювання рекомендованої літератури; виконання короткого рефлексивного завдання щодо можливостей удосконалення власної педагогічної практики.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
2. Про затвердження Типового переліку допоміжних засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах освіти: наказ МОН від 23.04.2018 № 414. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0582-18#Text>

3. Про внесення змін до Державного стандарту базової середньої освіти : постанова КМУ від 30.08.2022 № 972. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/972-2022-%D0%BF/conv#n2>
4. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : постанова КМУ від 30.09.2020 № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
5. Про затвердження типової освітньої програми для 5-10 (11) класів спеціальних закладів середньої освіти для осіб з особливими освітніми потребами : наказ МОН від 07.12.2021. № 1317. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-osvitnoyi-programi-dlya-5-10-11-klasiv-specialnih-zakladiv-serednoyi-osviti-dlya-osib-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami>
6. Про внесення змін до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти: наказ МОН від 29.05.2025. № 787. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-vnesennia-zmin-do-prymirnoho-polozhennia-pro-komandu-psykholohopedahohichnoho-suprovodu-dytyny-z-osoblyvymy-osvitnimy-potrebamy-v-zakladi-zahalnoi-serednoi-ta-doshkilnoi-osvity>

Основна література

1. Про організацію освітнього процесу осіб з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році : лист МОН від 26.08.2025 № 1/17666-25. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/osvita-2/inklyuzivne-navchannya/dlya-fakhivtsiv/metodichni-rekomendatsii-2/list-mon-26082025-117666-25-rekomendaciyi.pdf>
2. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти : постанова КМУ від 15.09.2021 № 957. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF?find=1&text=%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE-#w1_1
3. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами / методичні рекомендації / укладачі: Н. Софій, О. Стягунова, О. Федоренко. Київ, УІРО, 2024, 40 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne->

[navchannya/2024/07/29/Otsinyuvannya.navch.dosyahn.uchniv.z.OOP-metodrekomendatsiyi-2024.pdf](https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/34228/1/O_Martynchuk_PAP_2020_IL.pdf)

Додаткова література

1. Практика асистента педагога: міжнародний й український контекст: результати дослідження/О. Ф. Федоренко, О. В. Мартинчук, Н. З. Софій, Ю. М. Найда та ін. Київ: ФОП Парашин, 2020. 112 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/34228/1/O_Martynchuk_PAP_2020_IL.pdf
2. Як зробити онлайн-уроки інклюзивними: практичні рекомендації /упорядники Н. Софій, О. Федоренко, 2021, 28 с. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2022/04/inklyuzyvna-osvita.pdf>
3. Про методичні рекомендації щодо запровадження безбар'єрності освітніх послуг у закладах дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), вищої освіти : лист МОН від 04.09.2024 № 6/688-24. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/66d/850/0f5/66d8500f5d232894940546.pdf>
4. Спільне викладання в інклюзивному класі: метод. матеріали. /Укладач – Софій Н. З., – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 70 с. URL: <http://ussf.kiev.ua/knowledge-center/inkliuzyvna-osvita/publikatsii/spilne-vykladannia-v-inkliuzyvnomu-klasi.html>
5. Цифровий учитель: Путівник для професійного зростання / укладачі: Ю. Ковальчук, І. Круть, О. Федоренко. Київ: ЮНЕСКО, 2024, 88 с. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2024/10/czyfrovij_uchytel_putivnyk_dlya_profesijnogo_zrostannya.pdf

